

Georg Philipp Telemann.

I sina »Musikaliska strövtåg i det förgångnas värld» skriver Romain Rolland i en essay om Telemann: »Historien är den mest partiske av alla vetenskaper. När den blir intagen av en människa, älskar den henne svart-sjukt och vill icke vidare höra talas om några andra. Allt ifrån den dag, då J. S. Bachs storhet blev erkänd, har allt, som på hans tid var stort, blivit mindre än intet. Man har knappast kunnat förlåta Händel hans djärvhet att hava haft lika mycket snille som J. S. Bach och mycket större framgång än han. De andra hava försvunnit i obemärkthet och mera än alla Telemann, vilken eftervärlden låtit dyrt umgälla den oförsynta seger, som han under sin livstid vann över J. S. Bach. Denne man, vars musik beundrades i alla Europas länder, han är i dag glömd, missaktad. Han har blivit offrad för det pietetsfulla nitet hos Bachbeundrarna. Men om man beundrar J. S. Bach, så borde endast det faktum, att han haft en så hög tanke om Telemann, giva anledning till reflektioner». De senare årens intresse för mästarna från tiden före Bach och dennes samtida har utan att på något sätt förringa Bachs storhet visat, att han ej står som en enstaka företeelse och även tydligt påvisat, vilken stor betydelse sådana män som Schütz, Pachelbel och Buxtehude haft för Bachs utveckling och storhet. Vi veta också, att av hans samtida — Telemann, Fasch, Hasse, — som alldeles kommit i skuggan av det stora geniet, finnas betydande verk, väl värda att framdragas ur glömskan.

Georg Philipp Telemanns liv — han föddes 1681 i Magdeburg och dog i Hamburg 1767 — var en enda stor framgång. Beundran och uppskattning mötte honom från alla håll. Hans kompositioner trycktes och uppfördes i hela Europa. Det är ganska underligt att tänka sig, att han, ända in i sena ålderdomen — han blev 86 år gammal — fylld av ungdomlig entusiasm, ständigt vaken för tidens nya idéer, en förkämpe för tidens moderna strävanden inom musiken, så snart efter sin död skulle glömmas och hans många kompositioner förgätas. Telemann var oerhört produktiv. Han skrev bl. a. 12 fullständiga årgångar kyrkomusik, kantater och motetter, 44 passioner och ett flertal oratorier. Förteckningen på hans profana kompositioner omfattande operor, Ouvertyrer, serenader och kamarmusik är ännu större. Till och med hans samtid ställde sig frågande inför denna hans oerhörda produktionsförmåga. Händel, som själv får räknas till de stora producenterna, lär ha sagt, att Telemann skrev en andlig komposition lika fort som man skriver ett brev. Ett annat samtida uttalande: »Han skulle ha varit ännu större, om han inte haft en sådan otrolig lätthet att skriva och alltför omätligt begagnat sig därav.» Telemanns största insats torde nog ligga på den profana musikens område, operans och instrumentalmusikens. Själv satte han dock sina kyrkliga verk högst. Redan v. Winterfeld har i sitt stora arbete: »Der evangelische Kirchengesang» (1847) sökt göra rättvisa åt Telemanns kyrkliga kom-

positioner och påvisat hans historiska betydelse för den andliga kantaten. På senare år ha Max Schneider, Riemann m. fl. försökt väcka intresse och förståelse för den glömde mästarens arbeten. Bärenreiter-Verlag, som med berömvärd förståelse för den tillgång vi äga i den protestantiska kyrkans gamla mästare, tagit som sin uppgift att utgiva bortglömda men värdefulla verk från 16- och 1700-talet, har påbörjat utgivandet av en serie solokantater av Telemann. Den första föreligger nu i tryck: »Kantate zum Fest der heiligen drei Könige» für Mezzosopran mit Begleitung einer Flöte und Basso continuo.

Telemanns stil visar egentligen ej några nationella drag. Den är starkt påverkad av den franska musiken, d. v. s. den tidens moderna musik, för vilken han under hela sin levnad var en ivrig förkämpe. Det var denna stil, som tilltalade den allmänna smaken och som gjorde, att hans musik föredrogs framför Kuhnaus och Bachs. Hans melodiska stil påminner om Händels. Han stod också i nära vänskapsförhållande till denne. Den kontrapunktiska stilen var honom ej heller främmande. Han beundrade Kuhnau och lärde av den gamle Thomaskantorn den fugerade stilen. Ett utmärkande drag hos Telemann är hans förkärlek för »tonmålning». Han försummar ej något tillfälle, då en text ger honom anledning till musikaliska målningar.

Både hans kyrkliga och profana verk visa rika prov härpå. Även häri spårar man vissa likheter med Händel. Haydn har säkerligen inte minst för sina tonmålningar i Skapelsen rönt starkt inflytande av Telemann.

Kantaten »Zum Fest der heiligen drei Könige» är ett gott exempel på den Telemannska stilen. Det är en frisk, ungdomlig musik, som möter oss. Låt vara något ytlig, men melodisk och lättflytande. Redan flöjtens inledande treklangsmotiv ger en känsla av fest och glädje. Efter ett kort recitativ: »Ihr Völker hört, wie Gott aufs neue spricht: Es werde Licht!», följer kantatens första del, där sopranstämmans ljusa motiv omväxlas av flöjtens melodiska tongångar. Det följande stora recitativet — kantatens kanske intressantaste del — visar Telemann som en recitativets mästare. Vid textens »Was regt sich dort? Was rauschet um das Meer?» få vi också ett litet prov på Telemanns tonmålning. Flöjtens triolfigurer mot basens sextondelsrörelse ger en god illustration åt textinnehållet. En kraftig, välklingande sats i Händels anda avslutar kantaten.

Denna kantat — för ett uppförande kräves en god flöjtist — ger ett utmärkt tillfälle till studium för den, som vill lära känna ett vokalverk av J. S. Bachs berömda samtida. Den visar tillfullo den stora olikheten i de båda mästarernas stil och ger oss också en tydlig inblick i orsaken till, att samtiden föredrog Telemanns musik framför Bachs. Vid en jämförelse mellan de båda mästarerna kan här på Bach tillämpas Rollands ord om Gluck: »Det väsentliga var, att han utövade en sträng disciplin över sin konst och över sitt snille. Han var en man. De andra voro icke annat än musici. Och till och med i musiken är detta ej nog.»

Josef Hedar.